

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Разоқов Ҷовидон Ҳисайнович барои дарёфти дараҷаи номзади илмҳои таърих аз рӯйи ихтисоси 07.00.15 - Таърихи муносибатҳои байналмилалӣ ва сиёсати берунӣ дар мавзуи "Вазъияти муосир ва дурнамои рушди ҳамҷонибаи ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Ҷумҳурии Туркия (солҳои 2012 – 2023)".

Автореферати диссертатсияи номзадӣ, ки аз тарафи Разоқов Ҷовидон Ҳисайнович пешниҳод гардидааст, ба омӯзиши ҳамҷониба ва амиқи ҳолати кунунии ҳамкориҳои байни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҷумҳурии Туркия, ҳамчунин имкониятҳои ояндаи рушди ин робитаҳо дар давраи аз соли 2012 то 2023 тамаркуз карда шудааст. Ин мавзуи тадқиқотӣ дорои аҳаммияти илмӣ-назариявӣ ва амалӣ мебошад, зеро дар шароити тағйиротҳои ҷиддии геополитикӣ, ки имрӯз ҷаҳонро фаро гирифтаанд, тавсеаи муносибатҳои байнидавлатӣ ва афзоиши нуфузи Туркия дар минтақаи Осиёи Марказӣ, омӯзиши робитаҳои дучонибаи Тоҷикистон ва Туркия ҳамчун унсuri муҳим барои таъмини суботи минтақавӣ, пешрафти устувори иқтисодӣ ва таҳкими механизми амнияти байналмилалӣ арзиши хеле баланд пайдо мекунад. Дар қисми муқаддимаи автореферат, муаллиф мубрамии мавзӯро бо далелҳои қавӣ, мушаххас ва ҳамҷониба асоснок кардааст, аз ҷумла ба он ишора намудааст, ки ҳамкориҳои байни Тоҷикистон ва Туркия на танҳо дар самтҳои сиёсӣ ва иқтисодӣ (ба монанди татбиқи лоиҳаҳои муштарак дар соҳаи энергетика, сохтмон ва инфрасохтор), балки ҳамчунин дар паҳлӯҳои иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва гуманитарӣ (аз ҷумла, омӯзиш ва татбиқи "моделҳои туркии рушд" ҳамчун намуна барои Тоҷикистон) иқтидори бузурги пешрафт ва тавсеа доранд. Ин таҳқиқот дар заминаи тағйиротҳои сиёсати хориҷии Туркия пас аз соли 2014 (яъне замоне ки Речеп Таййип Эрдоғон ба қудрат расид ва сиёсатҳои навро пеш гирифт) ва ҳамчунин сиёсати "дарҳои боз"-и Тоҷикистон, ки ба ҳамкориҳои байналмилалӣ афзалият медиҳад, аҳаммияти хосса дорад, зеро метавонад ба ташаккули равобити дарозмуддат мусоидат намояд ва ба ҳар ду кишвар дар ҳалли масъалаҳои муштаракӣ минтақавӣ кӯмак расонад.

Дараҷаи омӯхтагии мавзӯ дар автореферат бо истифода аз усулҳои илмӣ, системавӣ ва ҳамҷониба мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Муаллиф адабиёти илмиро ба гурӯҳҳои мушаххас ва мантиқӣ тақсим намуда, асарҳои муҳаққиқони тоҷикӣ (аз ҷумла, корҳои Т.Н. Назаров, А. Сатторзода, З.Ш. Сайидзода, Ш.М. Султанов, А.А. Шарипов ва

Шарофов Э.), русӣ (чун А.Е. Арутюнян, И.И. Иванова, М.Р. Арунова, И.Д. Звягелская ва В.А. Аватков), туркӣ (ба монанди Анар Сомучуоглу ва Керим Хос) ва ҳамчунин муаллифони кишварҳои Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил (аз қабилӣ А.Г. Гаджиев, А.Ш. Қодирбаев ва Н.Г. Киреев) -ро бо таҳлили муқоисавӣ ва муфассал омӯхтааст. Ин таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҳарчанд ҷанбаҳои алоҳида ва мушаххаси робитаҳои Тоҷикистон ва Туркия (масалан, ҳамкориҳои таърихӣ ва фарҳангӣ дар асарҳои Шарифова Г.А. ва Шарофов Э.) пештар омӯхта ва баррасӣ шудаанд, аммо омӯзиши ҳамаҷонибаи ҳамкориҳои муосир дар давраи солҳои 2012–2023, аз ҷумла динамикаи рушди иқтисодӣ, таъсири омилҳои геополитикӣ ва равандҳои байналмилалӣ, то ҳол ҳамчун ҳолигии ҷиддии илмӣ боқӣ монда буд. Диссертатсия ин ҳолигиро бо истифода аз сарчашмаҳои навтарин, ҳуҷҷатҳои аслий ва таҳлили системавӣ пурра пӯшонидааст, ки ин аз ҷиҳати илмӣ ва назариявӣ арзиши баланд дорад ва метавонад ҳамчун пойгоҳ барои тадқиқотҳои минбаъда хидмат кунад.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот ба таври дақиқ, мантиқӣ ва ҳамоҳанг муайян карда шудаанд, ки ин ба ҳамаи талаботҳои илмӣ мувофиқ аст. Мақсади асосӣ ва марказии асар – омӯзиши хусусиятҳои ташаккули пойгоҳи сиёсӣ ҳуқуқӣ ва паҳлӯҳои муҳимми муносибатҳои Тоҷикистон ва Туркия дар соҳаҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва гуманитарӣ – бо вазифаҳои мушаххас ва амалӣ, аз қабилӣ таҳлили робитаҳои дипломатӣ (аз ҷумла, мулоқотҳои сатҳи олӣ ва сафарҳои расмӣ), тиҷоратӣ (ҳаҷми гардиши тиҷоратӣ, сармоягузориҳо ва лоиҳаҳои муштарак), ҳамкориҳо дар масъалаҳои марбут ба Афғонистон (ҳамчун омили муҳимми амнияти минтақавӣ) ва омӯзиши дурнамои шарикӣ стратегӣ, ҳаллу фасл карда мешавад. Объекти таҳқиқот – сиёсати хориҷӣ ва фаъолияти байналмилалӣ ҳар ду кишвар дар арсаи ҷаҳонӣ – ва субъекти он – ҳолати кунунии ҳамкориҳо ва имкониятҳои ояндаи онҳо – қомилан мувофиқанд ва ба стандартҳои илмӣ ихтисоси муносибатҳои байналмилалӣ мувофиқат мекунанд, ки ин ба муаллиф имкон медиҳад, ки ҳамаи ҷанбаҳои мавзӯро ҳамаҷониба фаро гирад.

Методҳои таҳқиқот ба таври муносиб, илман асоснок ва мувофиқ ба ҳадафҳо интихоб шудаанд: усулҳои таърихӣ (аз ҷумла, усули хронологӣ ва генетикӣ барои омӯзиши равандҳои таърихӣ), муқоисавӣ (барои муқоисаи сиёсатҳои ҳар ду кишвар), системавӣ (барои дидани ҳамкориҳо ҳамчун системаи ягона) ва таҳлили ҳодисаҳо (барои омӯзиши ҳодисаҳои мушаххаси геополитикӣ) истифода гардидаанд, ки инҳо имкони омӯзиши

амиқ ва ҳамаҷонибаи равандҳои таърихӣ ва муосирро фароҳам овардаанд.

Пойгоҳи сарчашмавӣ хеле васеъ, гуногунранг ва эътимодноқ буда, ҳамаи талаботҳои илмиро қонеъ мегардонад: санадҳои расмӣ (аз ҷумла, Конститутсияҳои ҳар ду кишвар, шартномаҳои байналмилалӣ, протоколҳои мулоқотҳои дипломатӣ ва созишномаҳои дуҷониба), маводи бойгонӣ (аз бойғониҳои Вазорати корҳои хориҷии Тоҷикистон ва Туркия, ки ҳуҷҷатҳои таърихӣ ва муосирро дар бар мегиранд), матбуоти даврӣ (маҷаллаҳо ва рӯзномаҳои чун "Turkish Daily News", "Россия и мусульманский мир", "Осиёи Марказӣ ва Қафқоз", ки масъалаҳои муҳимро инъикос мекунанд) ва адабиёти илмӣ (зиёда аз 100 асари муҳаққиқони байналмилалӣ аз кишварҳои гуногун). Истифодаи ин сарчашмаҳо ба таҳқиқот хусусияти илмӣ, объективӣ ва ҳаққонӣ мебахшад, зеро муаллиф на танҳо ҳуҷҷатҳои расмӣ, балки таҳлилҳои муқоисавӣ ва омӯзишҳои байналмилалиро низ ба кор бурдааст.

Навгони илмӣ дар автореферат ба таври равшан, мушаххас ва асоснок зоҳир гардидааст: муаллиф барои нахустин бор ҳамкориҳои Тоҷикистон ва Туркияро дар заминаи доктринаи "Умқи стратегӣ"-и Аҳмад Давудов (ки сиёсати хориҷии Туркияро дар солҳои охир муайян кардааст) ва таъсири он ба минтақаи Осиёи Марказӣ таҳлил карда, паҳлӯҳои нави иқтисодӣ (рушди тиҷорат ва гардиши молӣ аз соли 2012 то 2023, ки ҳаҷмашон афзудааст), амниятӣ (ҳамкориҳои муштарак дар мубориза бо терроризм, экстремизм ва таҳдидҳои минтақавӣ) ва рушди ҳамкориҳои ҳамкориҳои дуҷониба ва бисёрҷонибаи ҳарду кишварро мушаххас нишон додааст, ифшо ва шарҳ додааст.

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда (ки 6 нуқтаи асосиро дар бар мегиранд) навгониҳои калидии диссертатсияро инъикос мекунанд, аз ҷумла динамикаи рушди робитаҳо пас аз соли 2014 ва рушди ҳамкориҳои дуҷониба ва бисёрҷонибаи ҳарду кишварро мушаххас нишон додааст.

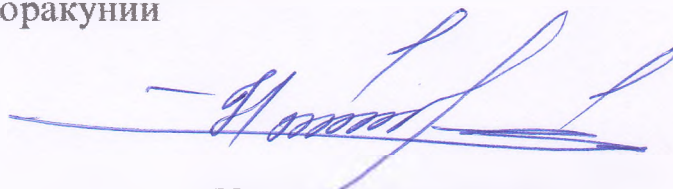
Аҳамияти назариявӣ ва амалии автореферати диссертатсия хеле баланд аст: натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд барои такмили сиёсати хориҷии Тоҷикистон (аз ҷумла, тавсеаи ҳамкориҳо дар соҳаҳои энергетика, туризм ва тиҷорат), таълим дар донишгоҳҳо (ҳамчун маводи таълимӣ ва методӣ барои донишҷӯёни самтҳои сиёсатшиносӣ, муносибатҳои байналмилалӣ ва таърих) ва фаъолияти дипломатӣ (тавсияҳои мушаххас барои имзои шартномаҳои нав ва татбиқи лоиҳаҳои муштарак) хидмат кунанд. Автореферат пурра ба шиносномаи ихтисоси 07.00.15 - Таърихи муносибатҳои байналмилалӣ ва сиёсати берунӣ

мувофиқ аст ва ҳамчунин ба барномаҳои илмӣ ва тадқиқотии кафедраи сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналмилалӣ Донишгоҳи давлатии Бохтар комилан ҳамоҳанг мебошад.

Диссертатсия ба талаботҳои илмӣ ва методологии Комиссияи олии аттестатсионии назди президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, барои Ҳимоя тавсия дода мешавад.

Муқарриз

Номзади илмҳои таърих, дотсенти
кафедраи дипломатия ва муносибатҳои
байналмилалӣ Академияи идоракунии
давлатии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон
15.10 соли 2025.

Насридинзода Н.М.

Суроға: индекс 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, ноҳияи И.Сомонӣ,
кӯчаи Саид Носир, 33,
Тел.: (+992) 93814 44 48
E-mail: muborak. a@mail.ru

Имзои Насридинзода М.Н. - ро тасдиқ мекунам:
сардори раёсати кадрҳо, коргузорӣ ва корҳои
махсуси Академияи идоракунии
давлатии назди Президенти
Ҷумҳурии Тоҷикистон
15.10 соли 2025.

Насурдинзода А.Н.